

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова приймальної комісії
Володимир ПОНОМАРЕНКО

«28» березня 2025 р.

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ
З МОВИ НАВЧАННЯ (УКРАЇНСЬКОЇ)**

для іноземців

спеціальності: усі

**третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
здобувач ступеня доктора філософії**

Харків, 2025

Програма вступного іспиту до аспірантури з мови навчання (української) для іноземців розроблена для вступників до аспірантури, які закінчили вищі навчальні заклади за освітньо-кваліфікаційним рівнем «спеціаліст» або «магістр» та які вступають для отримання ступіня доктора філософії у відповідній галузі наук (спеціальності).

Метою вступного випробування з української мови (мови навчання) є виявлення компетентностей, якими володіє кандидат на вступ до аспірантури для підготовки на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти з метою здобуття наукового ступеня доктора філософії усіх спеціальностей.

Вступники до аспірантури мають продемонструвати високий рівень сформованості комунікативної (функціональної) іншомовної компетентності, що складається з мовної та мовленнєвої компетентностей (табл. 1).

Функціональна компетентність характеризує рівень володіння з української мови (мови навчання) для академічних цілей, а саме: вміння читати наукові тексти (першоджерела), анотувати та реферувати їх; слухати та конспектувати лекції; готувати та здійснювати презентації; брати участь у конференціях, семінарах тощо. *Мовна (лінгвістична) компетентність* передбачає оволодіння орфографічними, орфоепічними, лексичними, фонетичними, граматичними та стилістичними нормами сучасної іноземної мови. *Мовленнєва компетентність* охоплює рецептивні (аудіювання та читання) та продуктивні вміння (говоріння, письмо та переклад).

Таблиця 1

Іншомовні компетентності вступника на третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти

<i>Мовна (лінгвістична) компетентність</i>	
Лінгвістична	– засвоєння лексики (у тому числі фахової термінології), що є необхідною для комунікації в академічній та професійній сферах; – засвоєння лексики (у тому числі фахової термінології), що є необхідною для комунікації в академічній та професійній сферах; – знання правил синтаксису, без яких неможливо розпізнавати і продукувати широке коло текстів в академічній та професійній сферах; – застосування мовних форм, властивих для офіційних та розмовних реєстрів
Мовленнєві компетентності	
Читання:	– розуміння автентичних текстів, пов'язаних з навчанням та спеціальністю, з підручників, науково-популярних та спеціалізованих журналів, джерел Інтернет; – розуміння головної ідеї, здатність знаходити необхідну інформацію в неадаптованій літературі за фахом; – вміння передбачати основну інформацію тексту за його заголовком та ілюстративним матеріалом, що супроводжує текст (прогнозує читання); – здатність здійснювати ознайомче читання неадаптованих текстів за фахом для отримання необхідної інформації; – накопичувати інформацію з різних джерел для подальшого її використання (на презентаціях, конференціях, дискусіях в академічному навчальному середовищі, а також у подальшій науковій роботі); – здатність здійснювати вивчаюче читання з метою поповнення термінологічного тезаурусу; – здатність до ведення академічної та професійної кореспонденцію (листування, електронні повідомлення тощо);

	– здатність до інтерпретації графіків, діаграм, схем, таблиць, малюнків тощо
Письмо:	– здатність писати анотації до неадаптованих текстів за фахом; – здатність складати реферати на основі автентичної економічної літератури за фахом; – здатність складати тексти презентацій, використовуючи автентичні науково-економічні матеріали за фахом; – здатність писати зрозумілі, деталізовані тексти різного спрямування, пов'язані з особистою та професійною сферами; – здатність готувати та продукувати ділову та професійну кореспонденцію з високим ступенем граматичної коректності; – здатність писати з високим ступенем коректності резюме, заповнювати бланки для академічних та професійних цілей тощо
Аудіювання :	– здатність розуміти запитання, висловлювання й коментарі іноземною мовою; – здатність розуміти основний зміст і деталі аудіо текстів; – здатність розуміти основне з лекцій, розмов і доповідей, тренінгів та інших форм академічної/професійної презентації; – здатність фіксувати потрібну інформацію під час аудіювання
Говоріння: Монологічне мовлення:	– здатність представляти себе і свою роботу (повідь, проект тощо); – володіння мовленнєвим етикетом повсякденного й професійного спілкування; – володіння всіма видами монологічного мовлення (інформування, пояснення, уточнення тощо); – здатність проводити презентації та тренінги; – здатність робити коротке непередбачене повідомлення, поєднуючи елементи опису, оповідання й міркування; – здатність виступати на конференціях з доповідями та повідомленнями
Діалогічне мовлення:	– здатність починати, вести й завершувати бесіду; – здатність вести бесіду, демонструючи елементи розпиту, пояснення, висловлення власної думки та ін; – уміти встановлювати контакти у ситуаціях повсякденного, професійного та наукового спілкування (контакти по телефону, обмін інформацією/ дискусія/ диспут у ході семінарів, тренінгів, конференцій тощо); – фіксувати потрібну інформацію в ході спілкування

Рівень володіння українською мовою (мовою навчання) вступників має бути не нижчий від рівня B2 відповідно до Загальноєвропейських Рекомендацій Ради Європи з питань освіти.

Структура екзаменаційного білета вступного іспиту з мови навчання (української) для іноземців

Вступне випробування до аспірантури у формі вступного іспиту з мови навчання (української) для іноземців відбувається у формі комплексного лексико-граматичного письмового тесту, який складається із завдань різних рівнів складності, спрямованих на перевірку рівня сформованості мовленнєвої та мовної компетентностей. Оцінювання здійснюється за 200-бальною шкалою

Екзаменаційний білет складається з п'яти завдань.

Завдання 1-2 мають виявити здатність застосувати сформовані мовленнєві компетенції на евристичному рівні.

Завдання 3-4 спрямовані на перевірку засвоєння програмного матеріалу на репродуктивному рівні.

Завдання 5 є творчим.

Бюджет часу, відведений на іспит складає 2 години або 120 хвилин.

Завдання екзаменаційного білета

Завдання 1. Прочитайте текст загального змісту обсягом не менше 1500 друкованих знаків. Доберіть до кожного речення, у якому зроблено пропуск (1–5), відповідний фрагмент (А – Д). Запишіть відповіді у таблицю.

Максимальна оцінка – 50 балів, 1 відновлене речення – 10 балів.

Завдання 2. Із прочитаного тексту (завдання 1) випишіть п'ять термінологічних словосполучень.

Максимальна оцінка – 20 балів, 1 словосполучення – 4 бали.

Завдання 3. Із прочитаного тексту (завдання 1) випишіть 5 дієслів. Утворіть від них іменники, використовуючи суфікси -енн(я)-, -анн(я)-, -ац(ія).

Максимальна оцінка – 40 балів, 1 пара дієслово - іменник – 8 балів.

Завдання 4. Поставте дієслова у правильній формі (10 речень).

Максимальна оцінка – 40 балів, 1 речення – 4 бали.

Завдання 5. Напишіть есе за зазначеною в завданні темою.

Максимальна оцінка 50 балів ставиться за укладене есе з поясненням теми наукової роботи, її актуальності, об'єкта і предмета дослідження, без лексико-граматичних помилок і відповідно до стилістичних норм. Бали розподіляються за такими критеріями: змістове наповнення – 30 балів; структура тексту та його зв'язність – 10 балів; використання лексики (володіння лексичним матеріалом, орфографія) та граматична коректність складеного есе (морфологія, синтаксис) – 10 балів.

Рекомендований розподіл балів відповідно до рівня складності завдань у білеті з вступного випробування наведено у табл. 2.

Таблиця 2

Рекомендований розподіл балів відповідно до рівня складності завдань в екзаменаційному білеті вступного іспиту з мови навчання (української) для іноземців

Рівень складності			Кількість балів за одне завдання	Розподіл балів в білеті	Різновид завдань
	тестові завдання	практ. завдання			
I. Рівень складності			3 завдання-40 б. 4 завдання-40 б.	80	- утворення віддієслівних іменників; - вибір правильної відповіді; - заповнення прогалів в реченнях і мікротекстах.

<i>II. Рівень складності</i>	-	2	1 завдання 50 б 2 завдання-20 б.	70	- завдання на реконструкцію змісту речень і мікротекстів; - визначення термінологічних словосполучень у контекстах;
<i>III. Рівень складності</i>	-	1	1 евристичне завдання	50	- творче завдання

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
174 – 200	A	відмінно	зараховано
155 – 173	B	добре	
135 – 154	C		
110 – 134	D	задовільно	
100 – 109	E		
1 – 99	FX	незадовільно	не зараховано

Навчальний матеріал підготовки до вступного іспиту з мови навчання (української) для іноземців

Українські літери і звуки. Графічне зображення літер та вимова звуків. Відмінності фонетичних систем української та російської мов

Будова слова. Наголос. Відкритий і закритий склад. Категорія роду. Синтаксичні конструкції: Хто це? Що це?

Рід іменників. Категорія числа іменників. Міжмовні омоніми (омофони) російської та української мов.

Позначення м'якості на письмі в зіставленні з російською мовою. Чергування о, е з і. Уживання апострофа. Спрощення в групах приголосних.

Іменник. Відмінювання іменників. Іменники, що в українській мові належать до іншого роду. Особливості відмінювання чоловічих і жіночих прізвищ на -ко, -енко. Кличний відмінок імен та імен по батькові. Невідмінювані іменники. Кличний відмінок іменників.

Прикметник. Поділ прикметників на роди. Відмінкові форми прикметників жіночого та чоловічого роду. Узгодження прикметників з іменниками. Відмінювання термінологічних словосполучень (A1- N1). Словотворення прикметників. Ступені порівняння прикметників.

Дієслово. Час дієслів. Дієвідмінювання у теперішньому та майбутньому часі. Дієслова руху. Функціонування граматичних форм і структур у професійній сфері. Категорія часу дієслова. Безособові дієслова на -но, -то.

Творення дієприкметників. Активні і пасивні дієприкметники. Дієприкметниковий зворот.

Займенник. Розряди займенників. Особові займенники. Відмінювання особових займенників в однині та множині. Відмінювання зворотного займенника СЕБЕ. Синтаксична роль займенника в реченні. Синтаксична роль займенника в реченні. Функціонування займенників у професійній сфері.

Числівник. Структурно-граматичні властивості числівників. Будова числівників. Запис числівників словами. Відмінювання кількісних і порядкових числівників, творення термінологічних словосполучень з числівниками.

Прийменник. Структура складного речення. Вираження суб'єктно-об'єктних відношень. Прямий і непрямий об'єкт. Структура речень у науковому тексті.

Будова простого речення. Побудова речень за граматичними конструкціями (що - це що, що називається чим, що має що). Будова простого поширеного речення. Граматична основа речення. Творення речень за граматичними конструкціями (що - це що, що називається чим, що має що). Однорідні члени речення. Головні, другорядні члени речення.

Функціонування синтаксичних структур у науковому стилі мови. Структура складного речення. Граматичні конструкції наукового стилю мови. Творення словосполучень, що позначають економічні терміни за моделями $A^1 - N^1$, $N^1 - N^2$

Вираження об'єктних відношень, прямий і непрямий об'єкти. Творення віддієслівних іменників. Творення прикметників від іменників. Вираження об'єктних відношень. Творення складних слів. Трансформація дієслівних словосполучень в іменні.

Суб'єктно-предикатні відношення. Граматичні конструкції наукового стилю мови. Розвиток професійного мовлення. Уміння будувати стверджувальні та заперечні відповіді на запитання.

Рекомендована література для підготовки до вступного іспиту з «Української мови (мови навчання)»

1. Антонів О. Українська мова для іноземців: модульний курс : навчальний посібник / Антонів О., Паучок Л. – К. : Фірма «ІНКОС», 2012. – 268 с. : іл. + компакт-диск.
2. Валіт О. С. Українська мова для іноземних студентів : навчальний посібник / О. С. Валіт, А. О. Колоколова, Т. М. Лагута. – Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2021. – 232 с.
3. Гайдамака Г. Г. Збірник завдань з фонетики української мови для іноземних студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання / Г. Г. Гайдамака. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 50 с.
4. Зуєнко Я. М. Українська мова як іноземна. Вступний фонетично-комунікативний курс. Методичний посібник для викладачів, які проводять практичні заняття для студентів-іноземних громадян І-ІІ курсів медичних факультетів спеціальності 222 «Медицина» / Я. М. Зуєнко, Л. М. Корбут, А. К. Репетун. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2020. – 204 с.
http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/15209/1/Методичний%20посібник%201%20a%20Зуєнко%2C%20Корбут%2C%20Репетун_Проверила.pdf
5. Козловська Л. С. Українська мова (вступний фонетичний курс для іноземних бакалаврів-економістів) / Л. С. Козловська, І. А. Колесникова. – К. : КНЕУ, 2010. – 203 с.
6. Космакова-Братушенко Г. Д. Українська мова для іноземців / Г. Д. Космакова-Братушенко. – Одеса : ОДУ, 2000. – 112 с.
7. Лиса Н. С. Українська мова як іноземна: основи граматики в таблицях та вправах : Навч. посіб. / Лиса Н. С., Кривоус М. Б., Тишковець М. П. – Тернопіль : Економічна думка, 2011. – 312 с.
8. Новікова О. М. Українська мова як іноземна: підготовка до тесту. Тренувальні завдання. Середній рівень : навч. посібн. / О. М. Новікова, О. Г. Тулузакова, У. М. Штанденко. – Миколаїв : Видво ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. – 332 с.
<https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/207/1/Новікова%20О.%20М.%20Українська%20мова%20як%20іноземна.pdf>

9. Палінська О. Крок-1 (рівень А1-А2). Українська мова як іноземна: книга для студента. – 2-е вид., випр. і доп. / Олеся Палінська, Оксана Туркевич. – Львів : Вид-во Львівської політехніки, 2014. – 104 с.: кольор. іл. + компактдиск.
10. Палінська О. Крок -2 – продовження навчального комплексу «КРОК» для всіх, хто вивчає українську як іноземну на рівні В1. Навчальний посібник для студента, диск, робочий зошит. – Видавець: «Дон Боско», 2014. – 56 с.
11. Практикум з української мови як іноземної (фахова мова) : для слухачів Центру підготовки іноземних громадян / уклад. Л. П. Гайдук. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 103 с.
12. Практичний курс з української мови для студентів-іноземців : навч.-практ. посібн. / Г. Г. Гайдамака, Л. С. Данкіна, О. С. Черемська. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 140 с.
13. Практичні та контрольні завдання з навчальної дисципліни «Українська мова» для студентів-іноземців усіх напрямів підготовки всіх форм навчання / укл. О. С. Черемська, Г. Г. Гайдамака. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 68 с.
14. Професійно орієнтовані тексти для студентів-іноземців денної форми навчання / укл. Г. Г. Гайдамака, І. Ю. Підгородецька. – Х.: Вид. ХНЕУ, 2008. – 72 с.
15. Романов Ю. О. Науковий стиль мовлення : навч. посібник / Ю. О. Романов, Н. В. Северин. – Харків: НТМТ, 2012. – 100 с.
<https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/95ec7c0b-9215-4dfd-80b9-7b3bd5499b0e/content>.
16. Російсько-українсько-турецький розмовник [Текст]: для іноземних студ. усіх напрямків підготовки денної форми навчання / укл.: О. С. Черемська, Л. П. Петрова Озель, І. М. Шелепкова. – Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. – 107 с.
<http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/6645>
17. Селіверстова Л.І., Сюй Хунчжен. Українсько-китайсько-англійський розмовник. – Харків : Форт, 2006. – 215 с.
18. Седойкіна Т. М. Граматика української мови в таблицях та тестах : Навчально-методичний посібник для іноземних студентів / Т. М. Седойкіна, В. Ю. Парамонова. – Харків: Цифра Принт, 2021. – 124 с.
<https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/d0ca199f-8404-44e5-a57f-42c2ddb04e64/content>
19. Сікорська О. О. Українська мова як іноземна: практикум для студентів міжнародних факультетів / О. О. Сікорська, О. С. Шаніна. – Одеса : ОНМедУ, 2022. – 136 с.
<https://www.onmedu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/11554/Sikorska.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
20. Тексти та завдання з наукового стилю мови з навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» для іноземних студентів усіх напрямів підготовки всіх форм навчання / уклад. О. С. Черемська, І. М. Шелепкова. Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 56 с.
21. Українська мова [Електронний ресурс] : навч. посіб. для іноземних слухачів підготовчого відділення / В. Ф. Жовтобрюх, Л. М. Архипенко, О. С. Дьолог [та ін.] ; за заг. ред. О. С. Черемської; Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. - Електрон. текстові дан. (11,3 МБ). – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – 222 с.
<http://repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29377>
22. Українська мова (за професійним спрямуванням) : навчально-практичний посібник для іноземних студентів усіх напрямів підготовки / О. С. Черемська, В. Г. Сухенко, Н. М. Карікова. Х. : Вид. ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 190 с.
23. Черемська О. С. Українська мова : навч. посібн. для іноземних студентів далекого зарубіжжя / О. С. Черемська, Л. С. Данкіна. – Х. : ВД "ІНЖЕК", 2010. – 176 с.
24. Чистякова А.Б. Українська мова для іноземців: Підручник для іноземних студентів вищих навчальних закладів / А.Б.Чистякова, Л.І.Селівестрова, Т. М. Лагута. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2006. – 524 с.

25. Читаємо і говоримо українською мовою : збірник текстів для домашнього читання для слухачів Центру підготовки іноземних громадян з дисципліни «Українська мова як іноземна» / уклад. : Л. П. Гайдук, І. В. Давидова. – Запоріжжя : [ЗДМУ], 2018. – 123 с.
<http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/9234/1/зб.укр.мова.pdf>

Інтернет-ресурси:

<http://www.mova.info> – Лінгвістичний портал MOVA.info.

<http://nbuv.gov.ua/taxonomy/term/334> – Наукова періодика України

<http://nepravylno-pravylno.wikidot.com/> – Неправильно-правильно.

<http://stalivyrazy.org.ua>. – Російсько-український словник сталих виразів.

<http://r2u.org.ua> – Російсько-українські словники.

<http://ukrskor.info/> – Словник скорочень української мови.

<http://sum.in.ua>. – Словник української мови.

<http://slovopedia.org.ua/> – Словопедія.

<http://www.slovotvir.org.ua/> – Словотвір.

http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_main.htm. – Технічний комітет стандартизації науково-технічної термінології.

<http://lcorp.ulif.org.ua/LSlist/> – Український мовно-інформаційний фонд НАН України.

<https://www.loecsen.com/en/learn-ukrainian> – Loecsen.

<https://www.ukrainianlessons.com/> – Ukrainian Lessons.

<http://ilanguages.org/ukrainian.php> – Learn Ukrainian.

<https://speakukraine.net> – Lingva.UKR.

<http://www.funkyukrainian.com/> – Funky Ukrainian.

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf> – Український правопис (нова редакція).

mova.kreschatic.kiev.ua – Уроки державної мови.

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/osnovni-zminy%202019.pdf> – Стислий огляд основних змін у новій редакції «Українського правопису» (2019).

Голова предметної комісії
з української мови (мови навчання)

Ольга ЧЕРЕМСЬКА